

Tilsynsrapport **Zoologisk Have i København** 2024

Rådet for Zoologiske Anlægs samlede vurdering

Denne tilsynsrapport i 2024 følger op på Rådet for Zoologiske Anlægs tidligere vurdering af Zoologisk Have i København, og gør status for udviklingen og kvaliteten af anlæggets arbejde.

Det er Rådets samlede vurdering i 2024, at Zoologisk Have i Københavns opgavevaretagelse er tilfredsstillende.

Bedømmelse af anlæggets opgavevaretagelse sker fra 2024 efter følgende skala:

- Tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Zoologisk Have i København varetager de lovbestemte opgaver, avlssamarbejder, naturbevarelse og forskning på et meget højt niveau, og spiller en central rolle i det internationale samarbejde mellem zoologiske anlæg om truede dyrearter og naturbevarelse. Anlægget arbejder med et strategisk afsæt, innovativt og engageret for at udvikle den samlede virksomhed kvalitativt.

Vurdering i 2022

Rådets samlede vurdering af Zoologisk Have i Københavns opgavevaretagelse i 2022 kan læses [her](#)

Fakta om Zoologisk Have København

Anlægget er en selvejende institution. I tilknytning hertil er oprettet Foreningen Zoos Dyrefond, der har som formål at bygge og udleje bygninger og anlæg til brug for Zoologisk Have.

Anlægget modtager et statsligt driftstilskud i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg. Staten er anlæggets offentlige hovedtilskudsyder.

Anlægget samarbejder med en række interessenter nationalt og internationalt, herunder zoo-anlæg, zoo-organisationer, naturbevarelsesorganisationer og universiteter.

Nøgletal for Zoologisk Have København 2023:

- Antal besøgende var: 1.249.749 (2022: 1.332.440 besøgende)
- Samlede omsætning var på 228,1 mio. kr.
- Anlægget rådede over 200 årsværk
- Anlægget rådede over et areal på 11 hektar.

Fokusområder

Arbejdsgrundlag

Det zoologiske anlæg er i henhold til zoo-loven forpligtet til at udarbejde en flerårig arbejdsplan, hvoraf det fremgår, hvilke opgaver anlægget vil forpligte sig til at udføre. Anlæggets vedtægter skal være godkendt af Kulturministeriet.

Zoologisk Have i Københavns vedtægtsbestemte formål er at eje/drive Zoologisk Have København og eventuelle forbundne dyreparker samt at medvirke til fremme af interesse for og kendskabet til støtte for zoologisk forskning og undervisning.

Zoologisk Have i København har i 2023 ansat ny administrerende direktør, som har fået til opgave at gennemføre en ny strategi med definerede værdier. Strategien skal fremme anlæggets vigtige rolle indenfor naturbevarelse med særlig fokus på biodiversitet, øgede formidlingsaktiviteter og forskningssamarbejder i ind- og udland. Strategien vil indeholde en ny vision samt handlingsplaner, der sigter mod flere aktiviteter indenfor de førnævnte områder. Et kommende biodiversitetshus er bl.a. et af omdrejningspunkterne for den kommende strategi, der forventes at være færdig i efteråret 2024.

Ressourcegrundlag

Det zoologiske anlæg er i henhold til zoo-loven forpligtet til at have en høj standard og et økonomisk grundlag, der gør det muligt at opretholde denne. Endvidere skal der være en fuldtidsansat zoolog.

a. Økonomi

Zoologisk Haves samlede indtægter var i 2023 på 228,1 mio. kr. og fordeler sig således:

- Driftstilskud fra staten: 13,6 mio. kr.
- Sponsorater o.a. tilskud: 3,0 mio. kr.
- Andre indtægter: 21,9 mio. kr.
- Egenindtjening: 208,3 mio. kr.

Årets resultat var på -20,1 mio. kr. i 2023 og efter overførsel af årets resultat var anlæggets egenkapital på 175,2 mio. kr. Hovedparten af egenkapitalen vedrører værdiansættelse af pandaanlæg.

b. Medarbejdere

Anlægget rådede i 2023 over 200 årsværk, herunder 16,5 fuldtidsansatte biologer.

c. Bygninger og udendørs anlæg

De bygningsmæssige rammer er velholdte, og Zoologisk Have i København arbejder med kontinuerlig udvikling og forbedring af dyreanlæggene. Det sker med baggrund i ny zoologisk viden om tilpasning af dyrearter i anlæggene.

Siden besigtigelsen i 2022 er den tredje og sidste del af Marys Australske Have – en voliere på 1.700 m² med bl.a. australske fugle – åbnet. Af andre større projekter har Zoologisk Have i København i 2022 opført en udendørs opdrætsvoliere for deres kæmpetukan, mens Natzoo er blevet renoveret i 2023 og har fået nye dyr fra Australien. Indenfor det næste år står anlægget overfor at udvide deres amurleopardanlæg med en ny tunnel på 100 m, der bevæger sig ud mellem de øvrige dyreanlæg, samt at åbne et nyt udendørs chimpanseanlæg.

Zoologisk Have i København har i foråret 2024 fået finansiering til at bygge en kommende ny platform, Biodiversitetscenter ZOO, for anlæggets aktiviteter indenfor forskning og naturbevarelse. Centret skal rumme dyrehospital, laboratorium, avlscenter for truede danske dyr, og audiovisuelt interface til anlæggets naturbevarelsesprojekter, som foregår på seks kontinenter. Anlæggets gæster vil få adgang til centret, hvor de kan følge med i det videnskabelige arbejde indenfor de forskellige faglige områder.

Det Zoologiske Råds vurdering 2024

Zoologisk Have i København er et professionelt og veldrevet anlæg, der med et strategisk afsæt og et meget højt ambitionsniveau arbejder engageret og innovativt for at udvikle den samlede virksomhed kvalitativt. Anlægget har fortsat fokus på formidling, avlssamarbejde, naturbevarelse og forskning.

Rådet ser frem til at følge den nye strategi for Zoologisk Have i København, herunder anlæggets ambition om at sætte endnu flere kræfter ind på at formidle den rolle som anlægget spiller for bevarelsen af mange dyrearter, herunder det vigtige arbejde anlægget gør i forhold til at passe på verdens dyr.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fortsat har fokus på at sikre en balanceret vægtning af de zoo-faglige opgaver og de kommercielle aktiviteter
- At anlægget fortsat konsoliderer anlæggets økonomi, så det fortsat er muligt at opretholde den høje standard i anlæggets virksomhed

Formidling

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven virke til fremme af formidling af kendskabet til vilde dyr. Anlægget skal have særlige formidlingsprogrammer rettet mod børn og unge, når de besøger anlægget i og uden for skolesammenhæng. Anlægget skal have en tilfredsstillende formidling til gavn for de øvrige gæster.

Anlæggets formidlingsindsats er omfattende, og der formidles primært gennem personbåret formidling, skilte og udstillinger.

Zoologisk Have i København har siden sidste besigtigelse udarbejdet en undervisnings- og formidlingsstrategi med det overordnede formål at skabe fascination, nysgerrighed og motivation for naturen. Strategien hviler på retningslinjer fra nationale og internationale samarbejdsorganisationer som fx DAZA (Danish Association of ZOOs and Aquaria) og EAZA (European Association of Zoos and Aquaria).

Anlæggets formidlingsaktiviteter udvikles på baggrund af en formidlingsmodel, som har til formål at tilrettelægge aktiviteten, så den først og fremmest skaber fascination og øget forståelse for naturen og dens sammenhænge. Det er tænkt ind i modellen, at modtagerne får mulighed for at reflektere over bæredygtige handlemuligheder til fordel for naturen med det sigte at skabe en positiv forbindelse til naturen.

I 2023 har 30.000 elever modtaget undervisning gennem Skoletjenesten ZOO, som tilbyder undervisning til børn og unge i daginstitutioner, grundskolen, på ungdomsuddannelserne samt studerende på lærer- og pædagoguddannelsen.

Zoologisk Have i København deltager også i udviklingsprojekter indenfor formidling. Sammen med Ishøj Kommune og Københavns Professionshøjskole har de i 2022 og 2023 med støtte fra Villumfonden etableret Zoo Science, et tilbud henvendt til børn, der savner anderledes og faglige udfordringer i deres fritid.

Ved siden af undervisningen i skoletiden og zoo-camps i ferierne kan børn sammen med deres forældre bl.a. tilegne sig viden om dyr gennem skiftende udstillinger i formidlings- og læringscentret Zoolab.

Zoologisk Have i København har siden sidste besigtigelse justeret deres udstillinger i Den Arktiske Ring og elefantanlægget med et flot resultat. Begge udstillinger er praksisorienterede og relaterer sig til det, publikum møder i dyreanlæggene. En ny film i Den arktiske Ring formidler aktiviteter fra et forskningsprojekt, som Zoologisk Have i København gennemfører i samarbejde med Aarhus Universitet.

De øvrige formidlingsindsatser i Zoologisk Have i København omfatter guidede rundvisninger, daglige oplæg/speaks omkring dyrene, workshops og andre særaktiviteter, som fx muligheden for at komme bag kulisserne og opleve udvalgte dyr.

Formidlingen foregår også på de sociale medier – Facebook, Instagram og LinkedIn– hvor fokus i 2023 har bevæget sig i retning af flere dyrehistorier og mindre kommercielt indhold.

Det Zoologiske Råds vurdering 2024

Zoologisk Have i Københavns formidlingsindsats er omfattende, varieret og solid. Der er sammenhæng i formidlingen, og den måde man fysisk kommer rundt i anlægget.

Set i lyset af Zoologisk Have i Københavns potentiale ligger de formidlingsmæssige aktiviteter ikke på samme niveau som anlæggets aktiviteter indenfor forskning, naturbevarelse og avlsarbejde. Det er positivt, at anlægget siden sidste besigtigelse har udarbejdet en formidlingsstrategi.

Rådet anbefaler:

- At anlægget sætter lige så ambitiøse mål indenfor formidling og undervisning som for forskning og naturbevarelse
- At anlægget i højere grad integrerer det videnskabelige arbejde i undervisningen
- At anlægget udnytter de stærke kompetencer, der allerede er i organisationen indenfor undervisning til børn og unge og udvikler nye, visionære koncepter indenfor undervisningen
- At anlægget anvender sin styrke som organisation til at udbygge de allerede eksisterende tiltag rettet mod udfordrede særgrupper

Avlssamarbejder

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven medvirke aktivt i arbejdet med at bevare truede vilde dyrearter, herunder relevant avlssamarbejde nationalt og internationalt med andre tilsvarende anlæg.

Dyrebestanden bestod i 2023 af ca. 4.000 dyr fordelt på 230 arter. Af de 4.000 dyr er ca. 2.400 hvirveldyr.

Anlægget deltager i 79 avlsprogrammer og er EEP koordinator for 4 arter (pungdjævel, lunde, trompeter hornfugl, shamadrossel) samt TAG chair/co-chair for 3 dyregrupper, pungdyr (chair), papegøjer (chair), sangfugle (co-chair).

Det er Zoologisk Have i Københavns ambition, at mere end 50 % af anlæggets arter på sigt er tilknyttet et avlsprogram.

ZOO indgår i et tæt samarbejde med andre zoologiske anlæg i Danmark gennem DAZA (Danish Association of ZOOs and Aquaria), i Europa gennem EAZA (European Association of Zoos and Aquaria) og globalt gennem WAZA (World Association of ZOOs and Aquaria) samt CPSG (Conservation Planning Specialist Group). Samarbejdet består i løbende udveksling af dyr,

videnskabeligt samarbejde omkring udvalgte projekter samt naturbevarelsesprojekter i ind- og udland.

Anlægget har et omfattende antal tillidsposter i førnævnte organisationer på formandsskabsniveau. Bl.a. fem formandskaber indenfor EAZA samt formandskab for den danske afdeling af IUCN (International Union for Conservation of Nature).

Det Zoologiske Råds vurdering 2024

Anlæggets avlssamarbejde er på et meget højt niveau. Anlægget deltager i et omfattende antal avlsprogrammer og er EEP koordinator for 4 arter.

Anlægget har derudover et omfattende antal tillidsposter i internationale zoo samarbejdsorganisationer, og dermed en betydelig indflydelse på output fra organisationerne.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fortsat prioriterer det internationale samarbejde på højt niveau
- At den bedst mulige dyrevelfærd og dyrestand fortsat skal udgøre selve fundamentet for anlæggets samlede virksomhed

Naturbevarelse

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven deltage i relevante naturbevaringsprojekter.

Zoologisk Have i København arbejder ambitiøst med naturbevarelse. Internationalt er anlægget aktiv i flere verdensdele og har programmer i Sydøstasien, Sydamerika, Afrika og i Grønland.

Målet for anlæggets arbejde med naturbevarelse er at stoppe tab af biodiversitet, bekæmpe illegal handel og krybskytteri, beskytte miljø og klima samt at sikre sameksistens mellem dyr og mennesker.

Aktiviteterne udføres i tæt samarbejde med myndigheder og lokalsamfund i de pågældende områder og skal i størst muligt omfang bidrage til opbygning af lokal ekspertise.

Siden 2008 har Zoologisk Have i København bl.a. været involveret i Pilanesberg National Park i Sydafrika, hvor man samarbejder med parken om at bekæmpe krybskytteri mod næsehorn, mens anlægget samarbejder med en dansk palmeolieproducent på Borneo om at mindske de skadelige effekter af palmeolieproduktionen og gøre den mere miljøvenlig. Et partnerskab som blev skildret i dokumentarfilmen "Palmeolie i Orangutangernes land", der blev vist på dette års CPH:DOX.

Zoologisk Have i København arbejder også nationalt med naturbevarelse, bl.a. med opdræt af padder og insekter i anlægget med efterfølgende udsætning af afkom på de naturlige levesteder og genopretning af disse steder.

Anlægget har involveret sig i et samarbejde med Vesterskoven på Midtsjælland om at udvikle produktionsskoven med stort fokus på biodiversitet. Samarbejdsprojektet skal vise, at skovdrift kan foregå bæredygtigt og med høj biodiversitet. Projektets omdrejningspunkt er den truede bille, Grøn Pragttorbist, som kun lever ganske få steder i Danmark. Zoologisk Have i København bidrager med sin viden om, hvordan man kan drive en artsrig skov, der tilgodeser dyr- og planteliv og på den måde forener skovdrift med biodiversitet. Det kan bl.a. være at skabe levesteder for billen, som lever i de hulrum, der opstår i gamle rådne træer.

Det Zoologiske Råds vurdering 2024

Anlæggets naturbevaringsarbejde er på et meget højt niveau.

Rådet anbefaler:

- At anlægget fortsat prioriterer naturbevaringsarbejdet i ind- og udland på et højt niveau og formidler bredt om dette arbejde på skrevne og elektroniske medier, inkl. anlæggets egen hjemmeside

Bidrag til forskning

Det zoologiske anlæg skal i henhold til zoo-loven virke til støtte for forskning.

Zoologisk Have i København varetager en omfattende forskningsvirksomhed, og råder over en stor gruppe af videnskabelige medarbejdere, der udover de fastansatte medarbejdere omfatter tre post-docs, en ph.d.-studerende samt residents. Siden besigtigelsen i 2022 har fire ph.d.-studerende færdiggjort deres stipendiat i anlægget. Anlægget har over de seneste 20 år produceret mere end 220 internationale forskningspublikationer (peer reviewed), og sammenlignet med andre europæiske zoologiske anlæg ligger Zoologisk Have i København i perioden som nr. 2 i Europa med hensyn til antal publikationer.

Forskningen er primært finansieret af eksterne fonde, og forskningsaktiviteterne er indenfor områderne, genetik, anatomi/fysiologi, zoologisk medicin og dyrevelfærd.

De videnskabelige medarbejdere fungerer som vejledere på en række kandidatstudier, ligesom anlægget stiller videnskabeligt materiale og faciliteter til rådighed for udvalgte forskningsprojekter ved andre forskningsinstitutioner i ind- og udland.

En videnskabelig komité bestående af syv professorer fra København og Aarhus Universitet er tilknyttet anlægget, og siden 2022 har

forskningsafdelingen afholdt et årligt forskningsseminar, hvor deltagerne har været andre zoologiske anlæg i Danmark, universiteter og journalister.

Det Zoologiske Råds vurdering 2024

Zoologisk Have i København bedriver en omfattende forskningsvirksomhed og anlæggets forskningsarbejde er på et meget højt niveau, som bidrager til det vidensgrundlag, der skal til for, at zoologiske haver over hele verden kan arbejde professionelt med dyrene.

Rådet anbefaler:

- At anlægget i højere grad formidler sin forskning digitalt til brugerne på anlæggets web
- At anlægget udnytter potentialet i den omfattende forskning til at gøre børn og unge interesserede i det naturvidenskabelige område
- At anlægget fortsat arbejder forskningsbaseret og fastholder sin status som en troværdig kilde med ekspertviden/ekspertbistand om dyr og natur på højt niveau nationalt og internationalt

Baggrund

1. Vurderingsforløbet i Zoologisk Have i København

Rådet for zoologiske anlæg besøgte Zoologisk Have i København den 21. maj 2024.

Tilstede var:

Fra Zoologisk Have i København:

- Jørgen Horwitz, Bestyrelsesformand
- Pernille Wendel Mehl, Adm. direktør
- Mads Frost Bertelsen, Zoologisk direktør
- Pia Kortbæk, Executive Assistant

Fra Rådet for Zoologiske Anlæg:

- Bengt Holst, Formand i Rådet, Særlig rådgiver
- Hanne Strager, Næstformand i Rådet, Selvstændig rådgiver
- Catharina Eggers, Embedsdyrlæge, Fødevarestyrelsen
- Ernst H. Andresen, Embedsdyrlæge, Fødevarestyrelsen
- Jørgen Lund, Tidligere driftschef, Naturkraft
- Lisbeth Skovmand Høgh, Adm. direktør, AQUA Akvarium & Dyrepark
- Maj Friis Munk, Biolog, Fødevarestyrelsen

Fra Slots- og Kulturstyrelsen:

- Lotte Bjerre Kristoffersen, Teamleder

- Louise Stensborg Jakobsen, Sekretariat for Rådet, Specialkonsulent

Besøget foregik i anlægget og omfattede besigtigelse af anlægget og dialog med anlæggets ledelse om det zoologiske anlægs opgavevaretagelse.

2. Om Rådet for Zoologiske Anlægs tilsyn

Rådet for zoologiske anlæg fører et løbende tilsyn med de zoologiske anlæg, der modtager statsligt driftstilskud, i henhold til lov om statstilskud til zoologiske anlæg (lov nr. 255 af 12/04/2000).

Formålet med at yde statsligt driftstilskud er i henhold til loven at tilskynde til en stadig højere grad af professionalisme i de zoologiske anlægs arbejde med formidling af viden om dyrene og deres levevis samt anlæggenes deltagelse i relevante avlssamarbejder og naturbevarelsesprojekter.

Som led i tilsynet foretager Rådet faglige vurderinger af anlæggene. Den faglige vurdering baserer sig dels på anlæggets egen indberetning til Rådet for Zoologiske Anlæg og Slots- og Kulturstyrelsen samt på Rådets besigtigelse af de enkelte anlæg. Rådet besigtiger anlæggene hvert andet år og følger op på besigtigelserne med en skriftlig vurdering af anlæggenes varetagelse af opgaverne efter loven. Rådets vurderinger tager udgangspunkt i zoo-lovens § 3, herunder:

- Anlæggets udvikling i forhold til den seneste flerårsplan, tidligere vurderinger fra Rådet samt evt. øvrige udviklingsplaner
- Organisationsform herunder kravet i zoo-loven om en fuldtidsansat zoolog (cand. Scient.), øvrige tilskud fra offentlige myndigheder, nøgletal (samlet omsætning, antal årsværk, besøgende) samt udviklingen heraf
- Ressourcegrundlag, herunder bygninger og anlæg
- Formidling af viden om dyrene og deres levevis herunder særlige formidlingsprogrammer for børn og unge
- Samarbejde, herunder avlssamarbejde nationalt og internationalt herunder hvilke samarbejder anlægget er koordinator for og hvilke man deltager i
- Naturbevarelse, herunder hvilke projekter anlægget deltager i og på hvilket niveau
- Status på anlæggets forskning – dels aktiviteter, hvor anlægget selv udøver forskning, dels aktiviteter, hvor anlægget bidrager ved at stille dyr/faciliteter og viden til rådighed for andres forskning.

Rådets vurdering bliver sammenfattet i en bedømmelse af anlæggets opgavevaretagelse efter følgende skala:

- Tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Tilsynsrapporten indeholder Rådets vurderinger af og eventuelle anbefalinger til anlæggets drift og fortsatte udvikling. Rapporten giver samtidig anlæggets eventuelle kommunale tilskudsyder en viden om det enkelte anlægs virksomhed og de rammer, anlægget arbejder inden for.